

SOS Racisme

Nørre Allé 7,
2200 Kbh. N.
sos@sosracisme.dk
www.sosracisme.dk

SOS Racisme

16. august 2018

Til Børne- og Socialministeriet
att. Thomas Rasmussen og Clara Albeck Japsen
thor@sm.dk; claj@sm.dk;

Uopfordret høringsvar fra SOS Racisme vedr. lovudkast til lov om ændring af dagtilbudsloven og lov om børne- og ungeydelse (obligatorisk læringstilbud til 1-årige i udsatte boligområder).

SOS Racisme har ikke fået tilsendt ovennævnte lovforslag i høring, hvilket vi skal beklage.

Desuden beklager vi, at vi har været nødt til at overskride høringsfristen, da vi først for nylig havde fundet ud af at forslaget var i høring.

Vi vil fremover bede om at få tilsendt lovforslag til høring, hvor de enten direkte eller indirekte især angår etniske mindretals og udlændinges rettigheder.

Høringsvaret er delt op i følgende dele:

1. Ikke-diskriminationsprincippet
2. Om formålet og ideerne med lovforslaget, og om hvorvidt det er sandsynliggjort eller vist, at lovforslaget om det obligatoriske læringstilbud vil bedre sprog og indlæring hos børn i de udsatte boligområder.
3. Konklusion og anbefalinger

1. Ikke-diskriminationsprincippet

SOS Racisme har læst Institut for Menneskerettigheders (IMR's) høringsvar på lovforslaget¹, indkopieret de grundlæggende lovbestemmelser og skal fremhæve følgende:

”Der foreligger indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse stiller personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse ringere end andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse er objektivt begrundet i et sagligt formål og midlerne til at opfylde formålet er hensigtsmæssige og nødvendige.”

For forældrene udgør det en form for **tvang**, at de får et **gratis** tilbud, der afgørende griber ind i familiens og deres barns dagligdag og livsverden, og **som de ikke kan afslå uden at miste børneydelsen** til barnet for et kvartal, måske flere kvartaler eller til barnet bliver 3 år, - med mindre de selv vurderes til at tale et rimeligt dansk og arbejder på barnets sproglige udvikling af dansk **med dansk som hovedsprog**. Forældrene risikerer også at **blive trukket i børneydelsen**, hvis barnet ikke deltager i tilstrækkeligt omfang i læringstilbuddet uden **undskyldelig grund**. Forældrene kan dog selv søge om plads til barnet i **dagpleje eller daginstitution** og betale for pladsen dér i stedet for at acceptere det obligatoriske tilbud.

Næsten alle danske forældre vil efter formuleringen i lovudkastet kunne sprogstimulere deres børn selv, derfor kan det udgøre en **indirekte diskrimination af etniske minoriteter i boligområdet** at færre af dem har denne mulighed, hvis de ikke ønsker at deres barn skal i det obligatoriske læringstilbud. Ligeledes forskelsbehandles der mellem børn og forældre i og uden for **de udsatte boligområder**.

Hvis et et-årigt barn er vurderet til at have særlige behov som fordrer et supplement til, hvad forældrene selv kan sørge for, har kommunerne **i forvejen** efter lovgivningen mulighed for at give forældrene tilbud om plads i en daginstitution eller dagpleje, eller evt. en institution, der har særligt fokus på barnets behov.

Umiddelbart har forslaget et **meget positivt og anerkendelsesværdigt formål: at øge barnets muligheder for at komme på et mere jævnbrydigt dansksprogligt niveau fra skolestarten af og blive mere læringsparat så at barnet bedre kan følge med i undervisningen.**

Etniske minoritetsbørn er generelt ikke på niveau i dansk ved starten af børnehaveklassen, og i PISA-undersøgelserne, har indvandrede børn klaret sig bedre i danske skoler end børn, der er efterkommere, som er født og har været i Danmark siden fødslen.

Men spørgsmålet er, om et tvungent daginstitutionsoophold 25 timer om ugen reelt vil øge barnets dansksproglige udvikling og læringsparathed?

I en del år har man haft fokus på **modersmålsundervisning** i skolerne, men dette er nu stort set afskaffet for børn uden for EU/EØS, Grønland og Færøerne, da kommunerne skal betale udgifterne selv. Det er ellers et anerkendt synspunkt, at modersmålsundervisning er nødvendig af hensyn til barnets **identitet**, af hensyn til **forståelsen mellem barn og forældre**, og af hensyn til de tilfælde, hvor forældrene **ønsker at flytte tilbage til deres oprindelsesland**. Erfaring fra store undersøgelser i USA har vist at langvarig undervisning i skolen på to sprog: **modersmålet** og engelsk, på sigt har givet meget bedre resultater **i barnets tilegnelse af engelsk**, end hvis undervisningen alene var på engelsk med ekstraundervisning i engelsk for børn fra sproglige mindretal. ²

Tosprogsudvikling og et forsøg med sprogstimulering i vuggestuer i Danmark

I forhold til, hvor udbredt brug af daginstitutioner er i Danmark, og hvor hyppigt også børn i de første leveår passes i daginstitutioner, er der herhjemme meget begrænset forskning, om deres effekt på børns udvikling, herunder den sproglige udvikling, og på den sproglige udvikling hos tosprogede børn.

I Socialforskningsinstituttets undersøgelse af børn født i 1995 blev tosprogede børns udvikling af sprog i dagligdagen (enten på modersmål eller på dansk) vurderet at være lidt forsinket i forhold til danske børns udvikling)³. Den sproglige udvikling ved 3 år og 9 mdr. hos minoritetsbørnene var stort set på samme niveau som hos danske børn ved 3 år og 5 mdr. Om barnet havde været i daginstitution fremskyndede i denne undersøgelse ikke den sproglige udvikling, men forsinkede den heller ikke.

Halvdelen af undersøgelsens børn reagerede på at starte i dagpleje eller daginstitution med at blive mere stille en periode. For halvdelen af de stille børn varede det højst en uge, for 36% flere uger, for 13% flere måneder, og for 4% var børnene stadigvæk tavse ved undersøgelsen. En stille periode behøver ikke at betyde at børnenes sproglige udvikling er gået i stå, hvis de i øvrigt viser

tegn på, at de lytter og er med i legen. Men hvis barnet ikke kan bruge sit eget sprog i dagplejen/institutionen, kan dets modersmålsudvikling nemt gå i stå, og barnet kan blive mere eller mindre stumt og passivt – i hvert fald til det har lært nogle danske ord.

Dorthe Bleses og medarbejdere har gennemført en interventionsundersøgelse med sprogstimulering af børn i vuggestuer. Det er en stor kontrolleret undersøgelse med børn i alderen 1 – 3 år, resultaterne er udgivet af Trygfondens Børneforskningscenter¹. Resultaterne for børn fra 1 – 1½ år blev dog taget ud af undersøgelsen igen, da man ikke fandt, at redskaberne, man havde til at vurdere barnets udvikling med, ikke var gode nok til at bruge for de mindste børn.

Den ene gruppe børn fik i et forsøg sprogstimulering i daginstitutionen i 20 uger. Pædagogerne blev i to dage uddannet i bestemte metoder til (måling) af barnets kompetencer på fem hovedområder, og til sprogstimulering på dansk på tre områder, og stimulering af matematiske kompetencer samt socio-emotionelle kompetencer. Børnene i disse daginstitutioner deltog i perioden i gennemsnit knap 2 gange om ugen i en stor gruppe om dansk sprog eller matematik, godt 1 gang i en mindre gruppe herom, og ca. 1 gang i en fokus-situation med en pædagog, oftest ved bleskift, eller i garderoben. En meget anvendt sprogstimulerende metode var oplæsning af en bog og efterfølgende dialog med børnene herom. Børnenes kompetencer blev målt på de fem hovedområder før og efter de 20 uger.

De børn i institutioner, som ikke brugte særlig sprogstimulering, fungerede som kontrolgruppe, her blev børnene blot vurderet på de fem områder før og efter der var gået 20 uger.

Forsøget havde overordnet en statistisk sikker god effekt på de tre sproglige områder: abstrakt sprog, hvor niveauet var 80% højere end i kontrolgruppen, på ordforråd og sprogbrug, hvor niveauet var ca. 30% højere end i kontrolgruppen, og på det matematiske område, hvor kompetencerne lå ca. 60% højere end i kontrolgruppen. Der var ingen forskelle på det socio-emotionelle område mellem interventionsgruppen og kontrolgruppen.

Det var dog ikke alle, der fik lige meget ud af sprogstimuleringen.

Børn af veluddannede mødre profiterede mere end andre børn.

Men især børn med ikke-vestlige baggrund profiterede dårligere andre børn. De havde en statistisk sikker mindre effekt af indsatsen end de øvrige børn vedr. abstrakt sprog, matematik og sprogbrug. Effekten på udviklingen af ordforrådet (på dansk) var dog på linje med de øvrige børns. Der var et større frafald i undersøgelsen blandt børn med ikke-vestlig baggrund, hvilket måske kan pege på en endnu dårligere effekt for denne gruppe børn, men måske også kan have at gøre med at de har været mindre til stede under sprogstimuleringen. Gruppen var dog lille – ca. 100 børn, hvilket gør resultaterne mindre sikre.

Forskerne konkluderede:

”For børn med ikke-vestlig baggrund var der tendens til, at de opnåede et lavere udbytte end børn med dansk baggrund med hensyn til især abstrakt ordforråd, men også i forhold til sprogbrug og tal. En forklaring kunne være at disse børn deltog mindre i indsatsen. Dette vil blive undersøgt nærmere. En anden forklaring kan være at børn med ikke-vestlig baggrund allerede i udgangspunktet har svagere kompetencer og har brug for en mere intensiv indsats for at få et udbytte af de øgede læringsmuligheder.

Da såvel børn hvis forældre ikke har en uddannelse, samt børn med ikke-vestlig baggrund har øget risiko for at forlade dagtilbuddet med utilstrækkelige kompetencer til at få udbytte af undervisningen i skolen, er det vigtigt at undersøge yderligere, hvordan deres udbytte af indsatsen kan styrkes.”

Det er altså **ikke** dokumenteret, at et barn med ikke-vestlig baggrund fra 1 – 2 år får noget ud af et obligatorisk læringstilbud i en vuggestue, selv hvis der indføres det ellers succesrige sprogstimuleringsprogram, og sprogindlæringen som hovedregel skal foregå på dansk.

Negative og mulige negative virkninger af et obligatorisk læringstilbud til 1-årige tosprogede børn i vuggestuer

Hvis forældrene taler dårligt dansk, og hvis vuggestuen ikke bruger tolk eller har tosproget personale, som kan forældrenes sprog ved starten af opholdet, kan det være svært for personalet at kommunikere med barnet, trøste det, og forstå dets adfærd og særlige behov, - og for barnet at forstå, hvad der foregår i vuggestuen, hvad det selv skal gøre, og hvordan det kan få hjælp.

Undersøgelse af etniske minoritetsbørn født i 1995³ viste, at de sammenlignet med danske børn havde lidt flere infektioner som spædbørn, men at de alt i alt havde haft færre tilfælde med gentagne infektioner op til 3 års alderen. Under sygdom har barnet typisk mindre energi og koncentration, og vil ofte være nødt til at være hjemme. Ved forkølelse og halsbetændelse kan talen blive påvirket, og hyppige forkølelser kan medføre væske i mellemøret. Forkølelser kan også gå over i mellemørebetændelser. En af de faktorer i undersøgelsen, der øgede risikoen for gentagne mellemørebetændelser, var tidlig pasning uden for hjemmet: jo tidligere jo større var risikoen for gentagne infektioner. Ved hyppige mellemørebetændelser og væske i mellemøret, kan hørelsen være nedsat, og barnet kan være utilpas og evt. ikke lege normalt. Vuggestuepasning øger også risikoen for andre infektioner.

Infektionshyppigheden kan i daginstitutioner i nogle tilfælde nedsættes ved kampagner om håndvask og håndhygiejne, og ved at børnene holdes hjemme ved sygdom, og ikke sendes i daginstitution, når de er ved at blive syge. Det kræver dog stor vedholdenhed med regler og med et vedvarende fokus på hygiejne.

Også **lydniveauet i en vuggestue** kan genere hørelsen; det er i vuggestuer i nogle tilfælde højere end Arbejdstilsynets grænseværdier. For børn, der skal lære et nyt sprog, kan det være et stort problem, idet det kan være svært at skelne lydene, og svært at koncentrere sig om at lytte ved et højt støjniveau.

Endelig kan det forhold, at forældrene føler sig presset til enten at flytte ud af boligområdet, eller sætte barnet i læringstilbuddet mod deres ønske, og det at lederen skal kontrollere omfanget af brugen af vuggestuen og forældrene skal redegøre for, hvorfor barnet ikke har været i vuggestue, medføre et **dårligt forhold mellem forældre og pædagoger** og modvirke en god kommunikation til barnets bedste.

Konklusion

Ifølge høringsvaret fra Institut for Menneskerettigheder, kan det være lovligt for en stat at fravige retten til privat- og familieliv under visse omstændigheder, nemlig når det sker ved lov og indgrebet forfølger et anerkendelsesværdigt formål og er proportionalt.

SOS Racisme er enig i, at det er **anerkendelsesværdige formål**, at alle børn skal kunne dansk ved starten af folkeskolen, og at øge danske og tosprogede børns kognition og læringsparathed.

Når det gælder undervisningen af de 1-årige i demokrati, medbestemmelse og kønsligestilling, danske traditioner og værdier og samhørighed med det danske samfund, synes vi, man må tænke på, at man **først og fremmest lærer af andres eksempel.**

At tage en del af forældremyndighedsudøvelsen fra børnenes forældre, fordi de bor i et udsat boligområde og ikke har gjort brug af dagpasningstilbud til deres børn, hænger hverken sammen med demokrati, medbestemmelse eller samhørighed. **Det virker ikke proportionalt, og slet ikke, da man ikke kan dokumentere en effekt på sprogudviklingen for tosprogede børn af så tidlig brug af daginstitution som fra 1 - 2 år.** Samtidig kan vuggestuebrugen føre til flere infektioner hos børnene, herunder infektioner der besværliggør tilegnelsen af sprog. Og **samtidig bliver barnets modersmål mindre stimuleret, da det er hjemmefra ca. 5 timer om dagen.**

Omvendt vil 5 timers daginstitutionspasning måske ikke være nok til, at en forælder kan passe et job.

Anbefalinger:

Vi vil derfor foreslå at man trækker lovforslaget tilbage og gentænker det i forhold til:

- at det skal overholde menneskerettighederne, være til barnets bedste og respektere forældrene
- ligestilling mellem beboere i forskellige bebyggelser
- ligestilling mellem etniske minoritetsforældre og danske forældre
- om det er hensigtsmæssigt for barnets sundhed og for dets sproglige udvikling både af dansk og af modersmål
- om tilbuddet hellere burde være en almindelig plads i dagpleje eller institution
- at der ikke er dokumenteret en nytteværdi af indsatsen
- om man kan udvikle en særlig sproglig indsats for børn, som tosprogede børn kunne drage nytte af i daginstitutionen, inden et evt. forslag genfremsættes
- eller en indsats med opkvalificering af forældrene i at læse for børnene og tale med dem og låne dem pædagogiske materialer på modersmål eller på dansk, eller på anden vis
- om man kan mindske støjniveauet og sygeligheden i vuggestuer

Hvis man ikke vil trække forslaget tilbage: vil vi foreslå, at man nøjes med:

- at man gør det til et **frivilligt tilbud** uden at standse børneydelsen til forældre, der afslår, og på den måde respekterer deres forældremyndighed over deres børn
- at man undersøger, hvordan man kan forbedre sprogstimuleringen i vuggestuer og dagplejer til alle børn, helst som en kontrolleret interventionsundersøgelse
- at man undersøger mulighederne for at lære småbørnsforældre at stimulere sproget hos deres børn
- at man bruger tolk ved den indledende samtale.

Med venlig hilsen,
Anne Nielsen,
Næstformand

Referencer:

Fra IMR's hørings svar vedr. domspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

"Efter menneskerettighedsdomstolens praksis har staten generelt en vid skønsmargin i forhold til at retfærdiggøre forskelsbehandling inden for generelle strategiske tiltag af økonomisk og social karakter.¹ En direkte forskelsbehandling baseret udelukkende eller overvejende på etnisk oprindelse kan imidlertid ikke retfærdiggøres i et moderne demokratisk samfund, og en indirekte forskelsbehandling på grund af nationalitet eller etnisk oprindelse kræver tvingende eller meget tungtvejende grunde ("compelling or very weighty reasons"), som ikke er relateret til etnisk oprindelse.²

EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder artikel 21 indeholder også et forbud mod diskrimination. EU-retten beskytter i øvrigt mod diskrimination i forhold til sociale ydelser og goder, herunder dagtilbud. EU har blandt andet vedtaget Direktivet om etnisk ligebehandling, som beskytter mod diskrimination på grund af race eller etnisk oprindelse i EU's medlemsstater inden for al offentlig og privat virksomhed, herunder sociale ydelser og goder.

Lov om etnisk ligebehandling gennemfører direktivet om etnisk ligebehandling i dansk ret. Det følger af loven, at ingen må udsætte en anden person for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af vedkommendes eller en tredjemands race eller etniske oprindelse.

Der foreligger direkte forskelsbehandling, når en person på grund af race eller etnisk oprindelse behandles ringere, end en anden bliver i en tilsvarende situation.

Der foreligger indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse stiller personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse ringere end andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse er objektivt begrundet i et sagligt formål og midlerne til at opfylde formålet er hensigtsmæssige og nødvendige"

¹ Se præmis 93, 94 og 114 i : <https://menneskeret.dk/monitorering/afgoreselsesdatabase/biao-v-danmark>

² Virginia P. Collier and Wayne P. Thomas: The astounding effectiveness of dual language education for all. NABE Journal of Research and Practice, 2:1 Winter 2004

³ Kirsten Just Jeppesen og Anne Nielsen: Tosprogede småbørn i Danmark. Rapport nr. 4 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. Socialforskningsinstituttet: 2001.

⁴ Anne Nielsen: Migration - en gave til epidemiologien. Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund 2007; 7: side 33-55.

⁵ Dorthe Bleses, Peter Jansen, Hanne Nielsen og Anne Rathe: Indsats i vuggestuen kan styrke børns tidlige kompetencer. Rapport om effekten af leg og læring i vuggestuen - en tidlig målrettet indsats i danske vuggestuer. Trykfondens forlag, November 2016.